

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

О. Г. Булуй, к. е. н., доцент
Житомирський національний агроєкологічний університет

Проведено аналіз розвитку сільськогосподарської кооперації. Обґрунтовано інноваційну діяльність сільськогосподарських кооперативів. Визначено перспективні напрями впровадження інновацій підприємницькими структурами малого бізнесу через діяльність сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Постановка проблеми. Малому бізнесу належить важлива роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни, зниженні рівня безробіття, зростання доходів працівників сільської місцевості, підвищення інвестиційної та інноваційної привабливості аграрного сектора. Відтак стимулювання зростання в сегменті малого бізнесу дозволить забезпечити саморозвиток регіонів країни. Реалізація цього завдання потребує обговорення інструментів щодо активізації підприємницької діяльності, стимулювання інноваційних процесів та підвищення відповідно ділової активності в аграрному секторі. Ефективно вирішувати складні завдання дрібнотоварного виробництва покликана система ринкової інфраструктури. Важлива роль в якій належить вертикально-інтегрованим структурам агробізнесу, зокрема сільськогосподарським кооперативам.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації є предметом досліджень таких вітчизняних вчених-аграрників, як В. Зіновчук,

М. Малік, Л. Молдаван, Ю. Губені, В. Гончаренко, Ф. Горбонос, Т. Швець та ін. У їх працях розкрито теоретичні та прикладні аспекти досліджуваної проблеми. Однак недостатньо висвітленими залишаються питання інноваційної діяльності сільськогосподарських кооперативів у контексті зміцнення конкурентоспроможності аграрної продукції.

Мета дослідження. Метою дослідження є окреслення ролі і значення сільськогосподарської кооперації у забезпеченні інноваційного розвитку аграрного сектора.

Виклад основного матеріалу. Сільськогосподарське виробництво в Україні характеризується значною питомою вагою дрібнотоварного виробництва, питома вага якого сягає 55 % у структурі виробництва аграрної продукції та більше 75 % усіх підприємств. Тут зайнято біля 10 % працівників сільської місцевості без врахування зайнятості в особистих селянських господарствах.

Малий бізнес в аграрному секторі економіки меншою мірою залежить від глобальних викликів. Він достатньо успішно відновився після міжнародної фінансової кризи та спаду економічної активності. За окремими видами діяльності навіть вдалося суттєво посилити позиції. Що свідчить про те, що малий та середній бізнес значною мірою виконує роль стабілізатора економіки.

Отримані результати певною мірою вдалося досягти завдяки тому, що малі форми бізнесу характеризуються високим рівнем креативності, творчості та інноваційності. Саме тому за рахунок дрібних товаровиробників є можливість, в майбутньому, нарощувати економічний потенціал аграрного сектора та посилювати його конкурентні позиції на міжнародних ринках. Аграрний сектор має усі шанси стати інноваційно-активною галуззю економіки.

У контексті розвитку інноваційного сільськогосподарського виробництва в Україні активну позицію можна відводити кооперації. Сільськогосподарські кооперативи повинні відіграти вирішальну роль у створенні нової структури сільського господарства України, сприяти розвитку сільськогосподарського виробництва на інноваційній основі та розвитку ринкових відносин на селі в цілому.

Кооперація характеризується об'єднанням зусиль учасників для досягнення спільної соціально-економічної мети. Кооперація в аграрному секторі економіки створює перевагу таких форм господарювання перед іншими за рахунок: акумуляції трудових, фінансових та інших ресурсів; скорочення часу виробничого процесу; досягнення синергетичного ефекту; можливість доступу до нових знань (технологія, техніка, організація виробництва, управління,

маркетинг тощо); більш широкого розповсюдження знань та інформації; оптимізації інформаційних потоків; створення нових робочих місць; створення кращих умов для поєднання особистої зацікавленості їх членів з інтересами всіх учасників процесу виробництва тощо» [1, с. 53].

Сільськогосподарська кооперація може розглядатися як форма взаємодії незалежних товаровиробників, які добровільно об'єднують свої зусилля і ресурси для задоволення індивідуальних економічних інтересів. Кооперативи створюються заради підтримки господарської діяльності членів кооперативу, в тому числі й інноваційної.

Незалежно від виду кооперативної організації, кінцевою її метою виступає посилення конкурентних переваг членів кооперативу на ринку або створення більш привабливих умов для надання необхідних послуг. Посилення конкурентних переваг кооперативу, тобто членів кооперативу, сприятиме широкопланове застосування новачій за рахунок створення кооперативом умов до широкого доступу членів кооперативу до новітніх технологій. Фактично сільськогосподарський кооператив може стати одним із елементів системи доведення наукових розробок до рівня інновацій.

Стримуючим фактором щодо впровадження інновацій у сільськогосподарське виробництво є недостатня обізнаність виробників. Для просування інновацій у виробництво необхідно, насамперед, забезпечити широкомасштабне інформування товаровиробників аграрної продукції про переваги прогресивних технологій. Кооперативи мають змогу забезпечити пошук потрібних його членам інноваційних ідей, оскільки усі вони займаються єдиною діяльністю і мають подібні господарські цілі. Об'єднані у сільськогосподарські кооперативи виробники з метою співробітництва зацікавлені у посиленні своєї конкурентоспроможності та спрямовані на інноваційний тип розвитку, а отже сприйнятливі до інновацій.

Завдання кооперації полягають у спільному вирішенні економічних проблем членів кооперативу, у т. ч. й стимулювання інновацій. Проаналізуємо перспективні напрями залучення інновацій у малий бізнес в сільському господарстві за допомогою розвитку та поширення кооперативних організацій (табл.).

Можна спостерігати великий взаємозв'язок між завданнями сільськогосподарських кооперативів та інноваційними потребами дрібних виробників сільськогосподарської продукції. Завдяки тісній співпраці виробників на рівні кооперативу створюються більші можливості щодо переймання передової практики, знайомство з новинками виробництва, особистого спілкування членів кооперативу

та обміну досвідом. Таким чином відбувається стимулювання впровадження передових інновацій у виробництво.

Таблиця

Інноваційна діяльність кооперативних організацій

Інноваційні потреби малих підприємств	Завдання, що вирішуються кооперативами
<ul style="list-style-type: none"> • кадрове забезпечення; • удосконалення організаційних заходів; • покращення інформаційного забезпечення; • розробка та впровадження сучасних технологій; • використання нових сортів та гібридів рослин, а також порід тварин. 	<ul style="list-style-type: none"> • концентрація зусиль на наданні обслуговуючих послуг (дослідження ринку, інформаційне забезпечення, укладання контрактів тощо); • поширення передового досвіду, нових технологій серед членів кооперативу; • постачання сучасного обладнання та техніки; • контроль за відповідністю продукції державним та галузевим стандартам.

Джерело: власні дослідження.

Перспективним напрямом діяльності в сільському господарстві України є органічне виробництво, що може бути організоване на кооперативних принципах. Це дозволить зняти напругу на ринку праці у сільській місцевості, збільшить доходи мешканців села, посилити позиції вітчизняної продукції на внутрішньому та міжнародних ринках, сприяти вирішенню проблемних питань екологічної спрямованості у сільській місцевості тощо.

Кооперативи мають можливість не лише донести потрібну інформацію шляхом регулярної публікації методичних рекомендацій, роз'яснень, але й продемонструвати застосування інновацій на практиці для своїх членів. Кооператив матиме більше можливостей і для співпраці із науково-дослідними установами, які займаються виведенням нових сортів і гібридів рослин та порід тварин. Так вже сьогодні для своїх членів об'єднаннями сільськогосподарських товаровиробників в Україні здійснюється придбання племінних ресурсів [2, с. 39]. Саме такі механізми доцільно реалізувати на базі сільськогосподарських кооперативів.

Діяльність кооперативів в сфері інновацій доцільно спрямувати в такі напрями:

- впровадження ресурсозберігаючих та енергоощадних технологій виробництва сільськогосподарської продукції;

- використання ефективних способів діагностики, профілактики та лікування тварин, рецептури ветеринарних препаратів;
- забезпечення сучасною технікою, елітним насінням посадковим матеріалом, племінними ресурсами.

Кооператив, окрім того, бере на себе частину ризику щодо впровадження новацій. Дрібні виробники не володіють достатніми фінансовими та трудовими ресурсами для здійснення маркетингових досліджень адже створення нової інноваційної продукції виправдане тоді, коли абсолютно точно доведено, що новостворена інновація задовольнятиме специфічні потреби споживачів. Натомість фермери, які займаються виробництвом не завжди мають змогу провести достатньо глибокі дослідження.

Висновки. Використати сповна переваги інноваційного розвитку, забезпечити конкурентоспроможність виробництва наукоємної продукції сільського господарства – нині головне завдання сільськогосподарської кооперації. Є впевненість, що кооперативи будуть провідниками інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві. Сільськогосподарські кооперативи прагнуть допомогти їх членам підвищувати і зміцнювати рівень доходів за допомогою різних інновацій і послуг.

Список використаних джерел

1. Іртищева І. О. Кооперативна ідея в розвитку інфраструктури органічного виробництва України / І. О. Іртищева, Є. О. Бойко, Т. В. Стройко // Кооперативний маркетинг в агробізнесі: проблеми і перспективи розвитку в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої Міжн. року кооперативів (м. Житомир, 5–7 квітня 2012 р.). – Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2012. – С. 50–54.
2. Кругляк О. В. Обґрунтування розвитку системи державного лізингу тварин / О. В. Кругляк // Економіка АПК. – 2006. – №2. – С. 37–40.